

До Дня працівників гідрометеорологічної служби

Гідрометеорологія відноситься до однієї з найбільш науковоємних галузей діяльності людини. Ця наукова дисципліна вивчає процеси, які відбуваються у гідросфері та атмосфері Землі, узагальнює дані метеорології, гідрології, океанології, геофізики, гідрохімії, розробляє методичні питання моніторингу навколишнього природного середовища. Автоматизовані гідрометеорологічні станції, сучасні телекомунікаційні системи, чисельні моделі прогнозування гідрометеорологічних умов, дані метеорологічних радарів і супутників широко застосовуються у повсякденній діяльності працівників гідрометеорологічних організацій. У глобальному планетарному масштабі такі дослідження координуються Всесвітньою метеорологічною організацією (ВМО) – спеціалізованою міжурядовою установою ООН та Міжнародною гідрологічною програмою ЮНЕСКО.

Національна гідрометеорологічна служба України бере активну участь в міжнародних наукових програмах, практичних заходах, що здійснюються під егідою ВМО та ЮНЕСКО, зокрема в рамках Програми всесвітньої служби погоди, Всесвітньої кліматичної програми, Глобальної служби атмосфери, Програми з технічного співробітництва, Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО.

Термін "національна гідрометеорологічна служба" офіційно в Україні з'явився в Законі України "Про гідрометеорологічну діяльність", який було прийнято у 1999 році. Він цілком відповідає термінології Всесвітньої метеорологічної організації, яка об'єднує понад 190 країн і координує діяльність "національних метеорологічних і гідрологічних служб", незалежно від їх автентичних назв і відомчої підпорядкованості у кожній країні.

Українська гідрометеорологічна служба бере свій організаційний початок з 1921 року, коли Декретом Ради Народних комісарів України від 19 листопада був створений Укрмет – центральна українська метеорологічна служба. Саме таким чином була заснована гідрометеорологічна служба в Україні, і саме 19 листопада стало святковим днем для гідрометеорологів України з тих пір, як у 2003 році Указом президента України свято набуло статусу офіційного державного. Введення такого свята є даниною поваги з боку української влади всім працівникам гідрометеорологічної служби України, бо прогнозування погоди попереджує людей про небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища і, що є найціннішим, попереджує людей про погодні небезпеки, тим самим забезпечує від найгірших її проявів. Без прогнозів погоди вже неможливо уявити повсякденне життя наших громадян, а різні суб'єкти галузей господарювання країни щодня чекають сучасної та достовірної інформації про погодні умови.

Майже чверть тисячоліття тому на теренах теперішньої України розпочалися перші інструментальні метеорологічні спостереження. Наукою метеорологією була одержима велика кількість вчених і громадських діячів. Недарма українці увіковічують імена своїх видатних попередників. Іменем першого президента Національної академії наук, природознавця Володимира Івановича Вернадського – "Академік Вернадський" – названа єдина

українська антарктична станція (колишня "Фарадей"), придбана у 1996 році за символічну суму у Великій Британії. Нинішнього 2017 року Центральній геофізичній обсерваторії присвоєно ім'я видатного українського метеоролога і кліматолога, професора, академіка Академії наук УРСР, організатора метеорологічної служби в Україні Бориса Срезневського.

Гідрометеорологічна служба в Україні протягом своєї майже столітньої історії зазнала тяжких воєнних часів другої світової війни, Чорнобильської аварії, часів відбудови, перебудови, зазнає не легші часи теперішньої російсько-української війни та й подальшому на неї чекають нелегкі часи відродження після повернення анексованих та окупованих територій. Але завжди в центрі уваги – найцінніший скарб, висококласний, майже п'ятитисячний колектив відданих своїй справі спеціалістів. Неймовірну кількість різноманітних професій поєднує в собі гідрометслужба і кожна з них – важлива ланка в цілісній системі гідрометеорологічних спостережень, прогнозування і гідрометеорологічного забезпечення. Робота такої системи зінтегрована і побудована на єдиних методичних і технологічних принципах. Ця система унікальна за формою, призначенням, режимом та специфікою роботи. Вона формувалася протягом багатьох десятиліть, накопичила значний обсяг матеріалів і фондів. Служба спостережень, прогнозування і гідрометеорологічного забезпечення працює в оперативному режимі, цілодобово, без свят і вихідних. На основі прогнозів і попереджень гідрометеорологічної служби про небезпечні і стихійні гідрометеорологічні явища приймаються рішення щодо попередження та ліквідації наслідків небезпечних і стихійних гідрометеорологічних явищ, вони використовуються при плануванні робіт в агропромисловому комплексі, режимі роботи енергетики, транспорту, комунального господарства тощо.

Основу системи спостережень складають 124 метеорологічні станції, 22 авіаметеорологічні, сім аерологічних, п'ять радіолокаційних, понад 25 гідрологічних станцій і підрозділів, 10 морських, три спеціалізовані агрометеорологічні, дві воднобалансові, дві сніголавинні, одна селестокова, озерні станції на водосховищах, 341 гідрологічний річковий, 59 озерних, 10 морських постів, значна кількість метеорологічних та агрометеорологічних постів. Базові спостереження за забрудненням атмосферного повітря проводяться на 129 стаціонарних постах у 39 містах, поверхневих вод суші у 201 пункті, морських вод у 56 пунктах, ґрунтів у 19 адміністративних районах. В Україні функціонує розгалужена радіометрична мережа. Гідрометеорологічна служба України має експедиційні судна річкового, озерного та морського типу. Обласні та регіональні центри здійснюють збір, узагальнення даних спостережень для випуску основного продукту гідрометеорологічної служби – прогнозів та створення відповідних баз і банків даних.

Методичними центрами системи гідрометеорологічних спостережень і прогнозування є Український гідрометеорологічний центр, Центральна геофізична обсерваторія, Гідрометцентр Чорного та Азовського морів, Державне підприємство "Український авіаметеорологічний центр", ряд гідрометеорологічних обсерваторій.

Ключову роль в отриманні даних про поточні та очікувані гідрометеорологічні умови, сучасний клімат, його можливі коливання та зміни у майбутньому, прогнозування та попередження стихійних гідрометеорологічних явищ в Україні відіграють національна гідрометеорологічна служба, яка функціонує у складі Державної служби з надзвичайних ситуацій, та рішення України щодо подальшого шляху свого розвитку у європейській спільноті. Гідрометслужба України виконує один із розповсюджених проектів у Європейському Союзі – проект комп'ютерної системи підтримки прийняття рішень з реагування на радіаційні аварії (РОДОС). В Україні імплементується Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Управління гідрометеорології разом з гідрометеорологічними організаціями та установами задіяні у виконанні цілої низки заходів, розроблених на виконання цієї Угоди, а саме щодо впровадження Директив Європейського Союзу 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008 про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи, 2004/107/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15.12.2004 про миш'як, кадмій, ртуть, нікель та поциклічні ароматичні вуглеводні в атмосферному повітрі, 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2007 про оцінку і управління ризиками затоплення, 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2000 про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики.

Україна є членом-засновником Всесвітньої Метеорологічної Організації з 1948 року. Інформація з 16 метеорологічних і 7 аерологічних станцій постійно надходить до Глобальної системи телезв'язку ВМО. Ряд метеорологічних станцій входить до Глобальної системи спостережень за кліматом і декілька їх нагороджено почесними грамотами ВМО за зразкову роботу. Спостереження за гідрологічними умовами та геофізичними величинами здійснюється відповідно до стандартів та рекомендацій ВМО.

Погода не знає меж і кордонів, тому й Земна куля є спільним домом, спільним полем наукової діяльності для всіх народів планети, гідросфери та атмосфери Землі. Зміна клімату на Землі – важливий виклик для всіх жителів планети. Улітку 2016 року Україною ратифіковано Паризьку угоду, яка призвана замінити Кіотський протокол. Вона почне діяти з 2020 року. Паризька угода покликана стати вирішальною для досягнення нових домовленостей щодо боротьби з глобальним потеплінням.

Попри всі негаразди, які сьогодні спільно з державою переживає гідрометслужба в Україні, вона працює безперебійно, має велику кількість планів на перспективу. Насамперед це технічне й технологічне переоснащення, оптимізація системи спостережень, удосконалення форм і видів гідрометеорологічного забезпечення та обслуговування користувачів гідрометеорологічної продукції, інтеграція в європейську спільноту гідрометеорологів, спільна праця на наукових теренах.

Ірина Гроховецька,
начальник Управління гідрометеорології